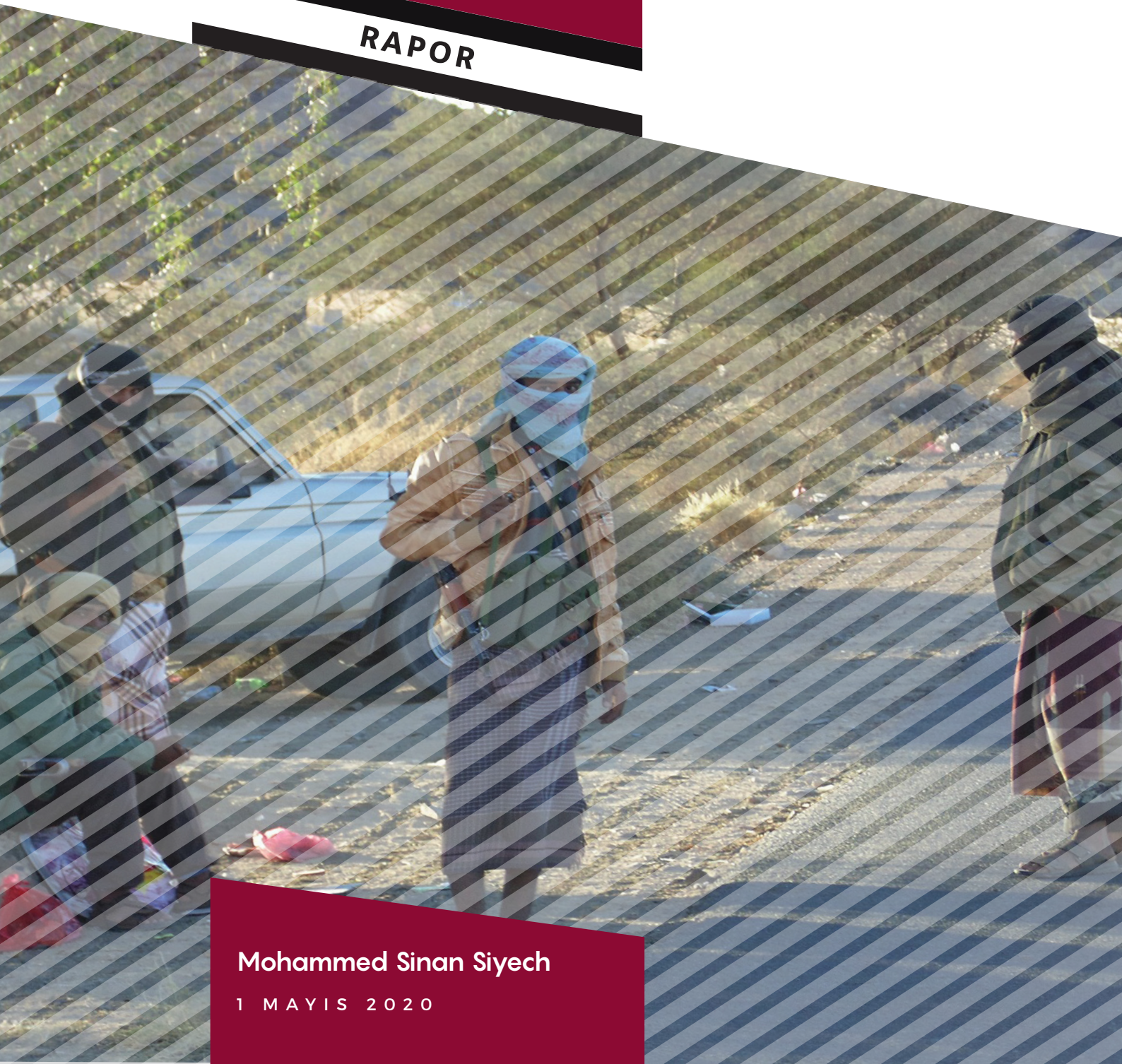


ORTA DOĞU'DA İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE DEVLET DIŞI SİLAHLI AKTÖRLER

الشرق
للأبحاث الاستراتيجية

AL SHARQ
STRATEGIC
RESEARCH

RAPOR



Mohammed Sinan Siyech

1 MAYIS 2020

**ORTA DOĞU'DA İKLİM
DEĞİŞİKLİĞİ VE DEVLET
DIŞI SİLAHLI AKTÖRLER**



Mohammed Sinan Siyech, Singapur'daki Nanyang Teknoloji Üniversitesi bünyesindeki S. Rajaratnam Uluslararası Çalışmalar Okulu'nun kurucu bir birimi olan Uluslararası Siyasal Şiddet ve Terörizm Araştırmaları Merkezi'nde kıdemli analist olarak çalışmaktadır.



Bu yazının içeriği ile ilgili bütün sorumluluk müellif(ler)ine aittir.

Telif hakkı © 2020, Al Sharq Forum

Her hakkı saklıdır.

Tasarım: Jawad Abazeed

Türkiye'de basılmıştır.

Bu yayının tüm hakları Al Sharq Forum'a aittir. Al Sharq Forum'un izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt, bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayını, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Adres: Yenibosna Merkez Mahallesi, 29 Ekim Caddesi.

İstanbul Vizyon Park A1 Blok, Kat:6 No.:52 34197

Bahçelievler / İstanbul / Türkiye.

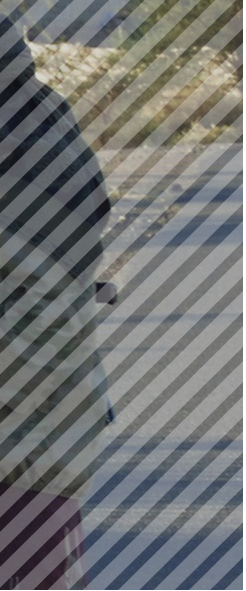
Telefon: +902126031815

Faks: +902126031665

E-posta: info@sharqforum.org

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	6
Orta Doğu'da İklim Değişikliği	8
İklim değişikliği ve terörizmi/isyani kuramsallaştırmak	10
Örnek vaka: Arap Yarımadası El-Kaidesi	13
Politika Önerileri	15
Tek Başlarına Hükümetler	16
Bölgesel İş Birliği	18
Sivil toplumun rolü	19
Sonuç	21
Referanslar	22
AL SHARQ FORUM HAKKINDA	25



GİRİŞ¹

İklim değişikliği, son yıllarda hem dünya genelinde hem de Orta Doğu ve Kuzey Afrika (MENA) bölgesinde daha çok ilgilenilen bir fenomen olmaya başladı. Bölgedeki birçok ülke; bugün daha yüksek sıcaklıklar, kuraklıklar, tarımsal verimlilikte yaşanan düşüş, sel, hortum ve kasırga gibi doğal afetlerde gözle görülür bir artışla karşı karşıya.

Bu yanıla iklim değişikliği, dünya genelindeki diğer birçok sorunu olduğundan daha kötü kıldığı için büyük oranda tali bir etkiye de sahip. Örneğin son araştırmalar iklim değişikliğinin dünya çapında finansal erimeyi tetikleyebileceğini gösteriyor.² Hatta iklim değişikliği, daha uzun yaz mevsimleri ve daha yüksek ortalama sıcaklıklar nedeniyle daha hızlı bir oranda erimekte olan donmuş topraklarda şimdiye dek muhafaza edilmiş olan ölümcül patojenlerin salınmasını kolaylaştırma potansiyeline de sahip.³

Bu makale, iklim değişikliğinin MENA bölgesinde isyan, terörizm ve radikalizmi kapsayan bir kategori olarak devlet dışı silahlı aktörler olgusu üzerindeki bahse konu tali etki durumunu inceliyor.⁴ Makale, iklim değişikliğinin mevcut sosyo-ekonomik çevrede farklı türde çatışmalarla boğuşan bu çalkantılı bölgeye musallat olmuş olan çeşitli sorunları köklü bir biçimde derinleştirdiğini savunuyor. Sonuç kısmında makale, isyancı ve terörist grupların kendilerini güçlendirmek için iklim değişikliğinin doğurduğu bu ayrılıkların sunduğu çeşitli fırsatlardan nemalandığını ortaya koyuyor.

Bu makale, şu şekilde bölümlere ayrılmıştır: İlk olarak isyancı/terörist grupların iklim değişikliğinin doğurduğu sorunlar sayesinde güçlendiği eski örnekler üzerinden iklim değişikliği ile terörizm ilişkisini kuramsallaştırıyor. Bu anlamda iklim değişikliği ile terörizm/isyan arasındaki kesişimi güçlendiren üç aşamalı bir çerçeve sunuyor.

Makale, iklim değişikliğinin mevcut sosyo-ekonomik çevrede farklı türde çatışmalarla boğuşan bu çalkantılı bölgeye musallat olmuş olan çeşitli sorunları köklü bir biçimde derinleştirdiğini savunuyor

Özellikle de iklim değişikliğinin çatışma bağlamlarında bir tür kuvvet çarpanı görevi görerek terör gruplarının büyümesini kolaylaştırdığını öne sürüyor. İklim değişikliği bunu üç şekilde yapıyor; 1) gıda, su ve enerjide kıtlıklara sebep olup dışlanmış vatandaşların ortaya çıkmasına neden olduğu için bu insanların isyancı gruplara katılımının artmasını kolaylaştırıyor, 2) felakete yol açarak terörist grupların, insani yardım sağlamasına ve aynı zamanda askeri kaynakların isyanla mücadele operasyonları yerine felaket sonrası senaryolara kaydırılmasından da faydalanmasına imkân tanıyor ve 3) düzensiz göçü tetikleyerek devlet kaynakları üzerinde yapısal kısıtlamalara neden olduğu için de kamu direncini zayıflatıp terör gruplarının güçlendiği istikrarsızlık ortamlarına davetiye çıkarıyor.

Söz konusu bağlantılar doğrudan değil, kapsayıcı niteliktedir. Bu sebeple çalışma, bu tür bağlantılara örnekler sunarken aynı zamanda MENA bölgesi dışındaki örneklere ve Afrika ile Güney ve Güneydoğu Asya'daki iklim değişikliği ve çevresel etkilerin terörist/isyancı grupların güçlenmesine neden olduğu kesimlere odaklanan raporlara dayanıyor. MENA bölgesi dışındaki bağlantıları bu şekilde örneklendirmek hayati önem taşıyor çünkü bu tarz bağlantılara zaten tanıklık etmiş olan bölgeler için bir görselleştirme imkânı sağlıyor. Ancak esas itibariyle çalışmada, MENA bölgesine odaklanılarak Arap Yarımadası El-Kaidesi ve bu örgütün Yemen'deki iklim değişikliği sorunlarından nasıl faydalandığı sunulacaktır. Son olarak da Orta Doğu için ilgili politika önerileri tartışılacaktır.

Başlarken, iklim değişikliğiyle mücadelenin bir insan güvenliği meselesi olduğunu kaydetmek gerekir. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi'nin tanımladığı üzere insan güvenliği; insanların korku, yokluk ve onur kırıcı muamelelere karşı özgür olabilmesi için elzem olan bir haktır. Bu tanım, kavramı geleneksel devlet güvenliği yerine çok daha insan odaklı bir boyutta ele alıyor.⁵ Bu kavram, normal şartlarda çatışmadan korunma ve barış anlamına gelirken yoksulluk, gıda güvenliği ve bunun diğer boyutlarına da atıfta bulunmaktadır. Bu makalenin de gösterdiği üzere iklim değişikliğinin sebep olduğu birçok doğrudan ve tali etki, çoğu zaman insan güvenliğinin olumsuz anlamda etkilenmesine yol açıyor.

Ancak, aslında bir insan güvenliği meselesi olan devlet dışı silahlı aktörlerle mücadele olgusu da geleneksel güvenliğe indirgeniyor. Bu sebeple makale, MENA bölgesindeki hükümetler için çeşitli politika önerileri sunarken, devlet dışı silahlı aktörler bizzat hükümetin itibarını tehdit ettiği için de devlet güvenliğine insan güvenliğinden daha çok önem verilmesini göz önünde bulunduruyor. Bu noktada makalede, iklim değişikliği gibi bir fenomenin terörizm ve isyan üzerindeki etkileriyle sınırlı tutulması talihsiz olsa da umudumuz bunun problemle dolaylı mücadeleye küçük bir katkı sunmasıdır.

Orta Doğu'da İklim Değişikliği:

Orta Doğu bölgesinde bulunan devletlerin büyük çoğunluğu, yakın zamanda küresel olarak iklim değişikliğinden en çok etkilenen ülkeler listesinde yer aldığına tanık olacak. Bölgedeki ekstrem hava durumu koşulları göz önüne alındığında birçok Orta Doğu ülkesinin bu olgunun etkilerini görmeye başladığı görülecektir. Örneğin Irak ve Kuveyt gibi ülkeler dışarıda gölge olmayan yerlerde uzun süre yürümeyi imkânsız hale getiren 54 °C'ye varan⁶ sıcaklıklara tanık oldu. Bu sıcaklar özellikle göçmen işçiler için güneş çarpması riskini de arttırarak birçok sorunun yanında inşaat çalışmalarının yavaşlamasına da neden oluyor.⁷ Bu bölümde iklim değişikliğinin en geniş kapsamlı üç tehlikesi tartışılacak.

Su güvenliği: Tüm Orta Doğu ülkeleri için gelecekte büyük sorunlardan biri iklim değişikliğinin sebep olduğu su yetersizliği olacaktır. Dünya nüfusunun yüzde altısından fazlasına ev sahipliği yapmasına rağmen dünya su kaynaklarının sadece % 1'ine erişimi olan⁸ Orta Doğu bölgesi dünyada en çok su sıkıntısı çeken 12 ülkenin bulunduğu en kurak bölgelerden biridir.⁹

Dünya nüfusunun yüzde altısından fazlasına ev sahipliği yapmasına rağmen dünya su kaynaklarının sadece % 1'ine erişimi olan Orta Doğu bölgesi dünyada en çok su sıkıntısı çeken 12 ülkenin bulunduğu en kurak bölgelerden biridir

Bölgenin birçok kesiminde tarihsel olarak su arzı, mevcut talepten daha azken Bahreyn, Suudi Arabistan ve Kuveyt gibi ülkeler sırasıyla % 240, % 940 ve % 2400 oranında yerel doğal su arzının çok daha fazlasını tüketmeye devam ediyor.¹⁰ Tüketilen suyun çoğu (bazı ülkelerde kullanımın yüzde 85'i) ise tarım amaçlı kullanılıyor.¹¹

Tüm bunlar bölge genelinde su aküfer ve rezervlerinde ciddi düşümlere yol açtı. Mesela Dünya Bankası Orta Doğu'da 2050 yılına kadar kişi başına düşen su miktarının yarıya ineceği tahmininde bulundu.¹² Aynı zamanda çalışmalar, bölgedeki tatlı su rezervlerinin önemli ölçüde azaldığını, her yıl Ölü Deniz'de bulunan su miktarı kadar suyun ya buharlaştığını ya da kullanıldığını gösterdi.¹³ Dahası tuzdan arındırma gibi işlemler, toksik atık malzemelerin okyanuslara atılmasına neden olarak okyanuslardaki hassas ekolojik dengeyi bozarken yer altı su rezervlerine doğru sızmalara da yol açarak içilebilir su kaynaklarını azaltıyor.¹⁴

Ancak su güvenliği, yalnızca kullanılabilir suyun azalmasıyla sınırlı değil; aynı zamanda sellerin artmasıyla da ilgili. Örneğin Suudi Arabistan artan sayılarda sellerle karşı karşıya kaldı ve can kayıpları yaşadı. Dünya Ekonomik Forumu (DEF) gelecekte bölge çapında

MENA bölgesi, muhtemelen gelecekte yükselen deniz seviyeleri nedeniyle farklı şehirlerin sular altında kalmasına tanık olacak. Bunun nedeni dünyanın Güney ve Kuzey kutuplarında bulunan buzulların erimesidir

bazı yerlerde artan yağmur yağışı vakalarının ani sel baskınlarına bile neden olabileceği uyarısında bulundu.¹⁵ Birçok ülke otobanlar dahil kapsamlı altyapı projelerini uygulamaya koyup suyun normalde geçip kaybolacağı doğal yolların kapanmasına neden olduğu için bölge genelinde sel felaketi sayısındaki artış daha da fazla olacaktır.¹⁶

Bir diğer su baskını biçimi olarak MENA bölgesi, muhtemelen gelecekte yükselen deniz seviyeleri nedeniyle farklı şehirlerin sular altında kalmasına tanık olacak. Bunun nedeni dünyanın Güney ve Kuzey kutuplarında bulunan buzulların erimesidir. Bu bağlamda, Mısır'ın sular altında kalma riski taşıyan İskenderiye ve Port Said şehirleri gibi yerlerde farklı cephelerden deniz suyu yavaş yavaş artıyor.¹⁷ Nüfusu milyonları bulan bu şehirlerdeki insanları taşımanın maliyeti zaten çeşitli ekonomik sorunlarla boğuşan Mısır gibi ülkeler için bir felaket olacaktır. Dahası, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ve diğerleri gibi hırslı kordon inşa projelere başlayan ülkeler şimdi bu yapıların denize gömülmesi riski taşıyor ki bu durum devasa yatırım kayıplarına neden olacaktır.¹⁸

Gıda güvenliği: Bu durum, bölgede iklim değişikliğinin yarattığı başka bir sorun. Gıda ve Tarım Örgütü'ne (FAO) göre Orta Doğu, Sahraaltı Afrika hariç dünyada son yıllarda yetersiz beslenen insan sayısında artış yaşanan tek bölgedir.¹⁹ FAO aynı zamanda bölgede 60 milyar dolarlık (veya toplam üretimin yaklaşık üçte biri) gıda israfının yaşandığını da belirtti.²⁰ Dolayısıyla Orta Doğu'daki gıda güvenliği üretim yetersizliği kadar kaynakların kötü yönetilmesiyle de ilgili.

Gıda güvenliği ve iklim değişikliği üzerine yapılan araştırmaların çoğu bölgedeki gıda üretimine odaklanırken, iklim değişikliğinin gıda arzının varlık ve istikrarını ve tedarik zincirlerinin kullanımını da etkilediğini belirtmek gerekir.²¹ İklim değişikliği bölgede (yukarıda belirtildiği gibi) yüksek sıcaklıkların bir sonucu olarak tarımsal verimin azalmasına da neden olabilir. Fakat bu, bölgede iklim değişikliğinin gıda güvenliği üzerindeki tek etkisi değil.

Buğday ve darı gibi temel gıda ürünlerinin büyük bir kısmı –bazı tahminlere göre yaklaşık %70'i– Orta Doğu'ya ithal ediliyor.²² İklim değişikliğinin kuraklıklar ve yükselen sıcaklıklar gibi artan etkileriyle de yüzleşen birbirine bağlanmış bir dünyada küresel gıda üretim ve tedarik zincirleri sık sık kesintiye uğrayarak gıda fiyatlarında artan dalgalanmalara neden olup bölgede azalan gıda güvenliğine yol açıyor.

Dahası, zaten yüksek miktarlarda su kullanan tarım sektörü artan kuraklıklar ve düşük yağışlar altında üretimi desteklemek için su kullanımını daha da arttırmak zorunda kalıyor. Dolayısıyla bu durum, sürdürülebilir olmayan tarım uygulamalarına bağımlılığı daha da arttırıyor. Birlikte ele alındığında tüm bu ayrıntılar gıda üretiminde ve tedarik zincirlerinde artan şoklara neden olarak bölgede gıda güvensizliği düzeyini arttırıyor.

Enerji güvenliği: Son olarak iklim değişikliğinin hiç kuşkusuz etkileyeceği son büyük alan bölgedeki enerji talebidir. Su ve yağmur yetersizliğinin kötüleşmesi, muhtemelen enerji/su tüketen tarımsal üretim yöntemlerini doğurarak mevcut enerji altyapısı üzerinde daha da büyük baskılar oluşturacak. Bunun nedeni yağmur olmadığında çiftçilerin normalden daha fazla enerji gerektiren bir yöntem olan yer altından su pompalama gibi enerji tüketen işlere başvurmasıdır. Ayrıca yükselen sıcaklıklar bölge genelinde daha fazla klima kullanımına neden oluyor ki bu zaten Orta Doğu gibi yerlerde özellikle daha çok enerjinin tüketilmesine neden olan bir durum.

Fakat aynı zamanda petrol ve doğal gaz gibi yenilenebilir olmayan kaynakların kullanılıp su, rüzgâr ve güneş enerjisi gibi yenilenebilir kaynakların göz ardı edilmesi iklim değişikliğini de kötüleştiriyor. Bu bağlamda, BAE ve Katar yenilenebilir enerji oranlarını oldukça ciddi anlamda arttırsa da yapılacak daha çok şey var.²³ Hiç kuşkusuz, çeşitli simülasyonların da gösterdiği gibi yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımındaki yetersizlik ve bunun küresel ısınmaya etkisi enerji talebini önümüzdeki birkaç on yılda %25'ten fazla bir oranda arttırarak bölge genelinde genel enerji güvenliğini azaltabilir.²⁴

İklim değişikliği ve terörizmi/isyanı kuramsallaştırmak

Bu makale iklim değişikliğinin MENA bölgesindeki mevcut birçok sorunu daha da kötüleştirerek (elbette sonuçlar ülkeden ülkeye farklılık gösteriyor) terörist grupların propaganda ve üye kazanma çabalarını arttırmasına katkı sağladığını savunuyor. Devlet dışı silahlı aktörler birçok faktör nedeniyle bireyleri saflarına katabiliyor. Mesela ayrımcılık, sosyo-ekonomik eşitsizlik ve yolsuzluk gibi yapısal faktörler daha yoksul yaşam koşullarına neden olup hükümete duyulan öfkeyi arttırarak terör örgütlerine katılımı kolaylaştırıyor.²⁵ İklim değişikliği yalnızca bu yapısal faktörleri daha da kötüleştirerek daha fazla dışlanmaya ve dolayısıyla da daha fazla kişinin örgütlere katılmasına neden oluyor. Sonuç olarak bu özel kesişim noktası aşağıdaki şekillerde gerçekleşiyor:

Bu makale iklim değişikliğinin MENA bölgesindeki mevcut birçok sorunu daha da kötüleştirerek (elbette sonuçlar ülkeden ülkeye farklılık gösteriyor) terörist grupların propaganda ve üye kazanma çabalarını arttırmasına katkı sağladığını savunuyor

1. Gıda/Su Güvenliği ve İsyan: İsyanıcı gruplar, farklı yazarların da belirttiği gibi, belli alanlar ve kaynaklar üzerinde hakimiyet kurma arayışına girerler. Başarılarının arkasındaki nedenlerden biri de alan hakimiyetleridir.²⁶ Bu alan hakimiyeti birçok örnekte, hükümetlerin belirli bölgelere hizmet götürmemesi ve böylece bu grupların yönetim boşluğunu doldurmasına imkân tanınmasından kaynaklanıyor. Bu durum, muhtemelen çeşitli raporlarda da belirtildiği üzere Afganistan ve Yemen gibi ülkelerdeki kötü yönetilen bölgelerin isyanıcı grupların kontrolü ele almasına daha elverişli olmasının bir nedenidir.²⁷ Bunun nedeni de bu grupların, aslında hükümetin görevi olan temel hizmetleri sunabilmesidir.

Gıda ve su güven(siz)liğinin çevresel tahribatlar nedeniyle kötüleşmesinden dolayı terörist gruplar, bu yetersizliklerin sebep olduğu memnuniyetsizliklerden nemalanıp üye devşirme ve çatışmalara neden olma potansiyeli taşıyor

Gıda ve su güven(siz)liğinin çevresel tahribatlar nedeniyle kötüleşmesinden dolayı terörist gruplar, bu yetersizliklerin sebep olduğu memnuniyetsizliklerden nemalanıp üye devşirme ve çatışmalara neden olma potansiyeli taşıyor. Mesela Hindistan'da Marksist bir isyanıcı grup olan Naksalilerin çoğu zaman, özellikle de kıtlık zamanlarında kaynaklara hakim olmak için hükümetle yarıştığı görülüyor.²⁸ Dahası Naksaliler hükümete duyulan kını (kaynak yetersizliğinden doğan) üye kazanma çabalarını desteklemek için propaganda olarak kullanıyor.²⁹ Zirve dönemlerinde bu hükümet karşıtı duygular, Naksalilerin Hindistan genelindeki 700 semttten yaklaşık 125'ine hakim olarak sağlık hizmetleri, asgari ücret ve tarım reformları gibi hayati hizmetleri sunmasını sağladı.³⁰

Ekstrem durumlarda kıtlıklar da ordu birliklerinin hükümete isyan edip iki sorun oluşturmalarına neden olabiliyor: 1) İç savaşı tetiklemek ve 2) kaynakların isyan bastırma operasyonlarından kaydırılması. Bu iki sonuç 1970'lerde savaş ve isyanla boğuşan Etiyopya'da bir kıtlıktan sonra yaşanmıştı. Gerginlik o kadar tırmanmıştı ki ordudaki bir hizip isyan edip dönemin Etiyopya lideri Haile Selassie'yi devirmişti. Dikkatlerin bu şekilde kayması nedeniyle 1960'larda Etiyopya'da başlayan bir isyan ciddi anlamda güçlenmişti.³¹ Bu kıtlıklar iklim değişikliğinin doğrudan bir sonucu olmasa da iklim değişikliğinin neden olabileceği başka kıtlıkların yaşanması halinde Orta Doğu genelinde savaşla boğuşan bölgelerde daha başka sonuçların doğabileceğinde şüphe yok.

2. Afet – isyan bağlantısı: Çevrenin bozulmasıyla doğal afetler arasındaki bağlantı çeşitli platformların raporlarında yaygın olarak belirtiliyor. Fakat bu felaketlerin isyancı ve terörist gruplara birkaç şekilde fayda sunabileceğini de kaydetmek gerekir. Birincisi, doğal afetler bazı durumlarda yerel acil durum birliklerini aşarak ulusal askeri müdahalenin gelişine neden olup çatışmaları uzatabilir. Bu durum en iyi ifadesini bölgenin afetlere açık olması nedeniyle Güneydoğu Asya'daki silahlı kuvvetler arasında afet müdahalesinin birinci öneme sahip olması gerektiğini savunan Yeni Zelanda Savunma Bakanının sözlerinde buldu.³²

Bu tarz bir durumda isyan bastırma operasyonları için gerekli birliklerin afet müdahale ekiplerine ihtiyaç duyan bölgelere sevk edilmesi çoğu zaman makuldür. Mesela 2010 yılında Pakistan'da yaşanan sellerde 70.000 askeri personel insani yardım amaçlarıyla selden etkilenen bölgelere sevk edildi.³³ Bazı yorumculara göre bu durum Kabilesel Bölgelerdeki Federal Yönetim'in (FATA) isyancı gruplara karşı düzenlenecek saldırılarda gecikmesine neden oldu.

Ayrıca analistler selin neden olduğu 10 milyar dolarlık kaybı giderebilmek için hükümetin diğer bakanlıklardan kaynak aktarmak zorunda kaldığını, bunun da sonraki iki yılda askeri bütçede azalmaya neden olduğunu gösterdi.³⁴ Birliklerin ve fonların bu şekilde başka alanlara kaydırılması isyanları uzatabilir ki bu da her ne kadar iklim krizinden kaynaklanmasa da bunun ikincil etkilerinin kesinlikle terör faaliyetlerini kolaylaştırabileceği gösteriyor.

Bu afet – isyan bağlantısı birlik veya fonların kaydırılmasıyla da bitmiyor. Güvenlik ajansları Pakistan'da ve dünyanın diğer bölgelerinde terörist grupların doğal afetlerden sonra afet yardımında bulunmasının itibarlarını güçlendirip daha fazla yeni üye kazanmalarına yardımcı olduğunu da gösteriyor. Buna örnek olarak 2010 yılında selden etkilenen insanlara yardım eden Leşker-i Tayba ve uzantısı Cemaat-i Dava gösterilebilir.³⁵

3. İklim değişikliğinden kaynaklanan servet eşitsizliği ve terör örgütlerine katılım: İklim değişikliğinin etkilerinden birinin de servet eşitsizliğine olan etkisi olması önemli bir konu. Yakın zamanlı (2019) bir Birleşmiş Milletler (BM) raporuna göre iklim değişikliği dünya genelinde 120 milyon insanı yoksulluğa itme riski taşıyor.³⁶ Bu tek başına sorunlu olsa da eşitsizliğin artmasına yol açtığı için durum daha da kötüleşiyor. Birçoklarının savunduğu gibi daha zengin insanlar iklim değişikliğine daha fazla neden

Terör örgütlerini yöneten Usame bin Ladin gibi zengin liderlere rağmen çeşitli terörist grupların taban savaşçılarının çoğunlukla örgüt ideolojisini benimsemeyen ama sadece ailelerini geçindirebilmek için para kazanmak amacıyla katılmış olan yoksul bireylerden oluştuğunu da gözlemliyoruz

olmalarına rağmen ekstrem etkilerinden kaçabiliyor.³⁷ Servet eşitsizliği ise terörist grupların üye sayılarını arttırmada en güçlü etkenlerden biridir.³⁸

Gerçekten de terör örgütlerini yöneten Usame bin Ladin gibi zengin liderlere rağmen çeşitli terörist grupların taban savaşçılarının çoğunlukla örgüt ideolojisini benimsemeyen ama sadece ailelerini geçindirebilmek için para kazanmak amacıyla katılmış olan yoksul bireylerden oluştuğunu da gözlemliyoruz.³⁹ Bu durum, en güçlü olduğu dönemde Irak ve Suriye'nin çatırdayan ekonomik ortamında üyelerine 1200 dolara kadar aylık maaş veren Irak Şam İslam Devleti (İŞİD) örneğinde de görüldü.⁴⁰ Dolayısıyla iklim değişikliği artan servet eşitsizliği nedeniyle teröristlerin üye devşirebileceği insan havuzunu genişletebilir.

Servet eşitsizliği ile terörizm arasındaki ilişki kanıtlanmış olsa da dolaylıdır. Benzer şekilde iklim değişikliği ve servet eşitsizliği de doğrudan ilişkili olmadığı için iklim değişikliğinin terörizme etkisi (ki servet eşitsizliğinden kaynaklanıyor) daha da dolaylı hale geliyor. Ancak iklim değişikliğinin doğrudan etki alanındaki açığı etkilenen insan sayısının ölçeği dolduruyor. Başka bir deyişle iklim değişikliği o kadar devasa bir olgu ki küçük bağlantılar bile dünya genelinde hükümetler için yeni güvenlik sorunlarına neden olacak.

Bu anlamda yukarıdaki bölüm iklim değişikliği ile devlet dışı silahlı aktörler arasındaki çeşitli bağlantıları özetlerken sonraki bölüm Yemen'de bulunan Arap Yarımadası El-Kaidesi örneği üzerinden bunun nasıl gerçekleştiğini ele alıyor.

Örnek vaka: Arap Yarımadası El-Kaidesi

Arap Yarımadası El-Kaidesi (AYEK), Yemen'de (özellikle de ülkenin güney ve orta kesimlerinde) yaşanan yönetim eksikliği, yolsuzluk ve iç savaşın sonucunda güçlenen bir terör örgütüdür.⁴¹ 2015 yılından bu yana sürüncemede olan iç savaş, grubun Hadramut vilayetindeki Mukalla kasabasının kontrolünü neredeyse bir yıl boyunca elinde tutup BAE güçleri tarafından bölgeden çıkarılana kadar şehrin insanlarına çeşitli hizmetler sunmasına imkân tanıdı.⁴²

AYEK, bölgedeki insanların gönlünü ve zihnini kazanmak için susuzluk çeken yerel nüfusa temiz su tedarik etmeye başladı. Bunun yanında itibarını pekiştirmek için Mukalla kasabası ve civarındaki bölgelerde çeşitli kuyu ve su altyapısı inşaatıyla da ilgilendi

Bu süre zarfında AYEK'in çeşitli nedenlerle yaklaşık bir yıl boyunca bölgeye hâkim olabildiğini kaydetmek gerekir. Bunlar arasında iklim değişikliğinin neden olduğu konular da grubun kontrolünü pekiştirmesinde önemli bir rol oynadı.

Örneğin iklim değişikliği bağlamında kişi başına yalnızca 86 metreküp suyun düştüğü Yemen'deki su arzı (bu rakam Birleşik Krallık'ta 2260 metreküp) temel nedenler arasındaydı.⁴³ Bunun sonucunda Başkent Sana ve Yemen'in merkezinde yer alan İbb gibi bir zamanlar verimli olan bölgeler önümüzdeki birkaç yıl içerisinde yaşanmaz hale gelecek. Dahası, su yetersizliği ve Qat gibi uyuşturucu otların sulanmasında yüksek miktarlarda suyun kullanılması ülke genelinde gıda güven(siz)liği tehlikesine yol açtı.⁴⁴ BM ,16 milyon insanın (toplam nüfus 24 milyon) gıda kıtlığıyla karşı karşıya olduğu Yemen'i dünyanın en ciddi gıda krizinin yaşandığı yer olarak tanımladı.⁴⁵

Bu durumdan nemalanan AYEK bölgedeki insanların gönlünü ve zihnini kazanmak için büyük adımlar attı. Birçok rapor bunu mezhep farklarını kullanarak yaptığını gösterse de⁴⁶ daha şaşırtıcı bir bulgu, grubun bu gıda ve su güven(siz)liği konusundan faydalanabilmesi oldu. AYEK'ten alınan belgeler 2013 gibi erken bir tarihte grubun lider kadrosunun farklı El-Kaide uzantılarının kontrol ettiği yerel nüfusa su hizmeti vermekle ilgili olduğunu ortaya çıkardı.

Bu bağlamda, AYEK, bölgedeki insanların gönlünü ve zihnini kazanmak için susuzluk çeken yerel nüfusa temiz su tedarik etmeye başladı. Bunun yanında itibarını pekiştirmek için Mukalla kasabası ve civarındaki bölgelerde çeşitli kuyu ve su altyapısı inşaatıyla da ilgilendi.⁴⁷ Taşeronları yolsuzluk yapmaları veya gecikmeleri halinde ölümle tehdit etmeleri sayesinde projelerin hızla tamamlanması, grubun yerel nüfus gözündeki konumunu güçlendirmesine yardımcı oldu.

Benzer şekilde grup, bölgede gıda güvenliği eksikliğinden de faydalandı. Örgüt Twitter'ı birçok Mukalla vatandaşına gıda yardımında bulduklarını halka göstermek için kullandı.⁴⁸ Bu, özellikle önemli çünkü şehir iç savaşın ortasında gıda kıtlıklarıyla yüzleşiyordu. AYEK daha fazla üye kazanabildi çünkü herkese hem iç savaşın hem de iklim değişikliğinin kötüleştirdiği bir konu olan yüksek

gıda fiyatlarını karşılayabilecekleri düzenli bir gelir sağlıyordu.⁴⁹ Bu durum sadece küçük bir topluluğu etkileyebildi ama grubun vatandaşlara hizmet götürebildiği algısı bile tek başına halk arasındaki itibarını geliştirmesine katkı sağladığı söylenebilir.

Son olarak iklim değişikliği nedeniyle AYEK'in faydalanabileceği başka bir alan daha vardı. 2015 yılında Aşırı Şiddetli Kasırga (ESCS) olarak tasnif edilen Chapala Kasırgası birçok insanın ölümüne ve 100 milyonlarca dolara varan mal kaybına neden oldu.⁵⁰ Tahminlere göre kasırga, ülkeyi vuran en şiddetli fırtınaydı. Araştırmacılara göre kasırga yüksek ihtimalle iklim değişikliğine yol açan insan kaynaklı nedenlerin bir sonucuydu.⁵¹

Bu çerçevede AYEK'in ilk yaptığı şey kasırganın vurmak üzere olduğu insanların tahliye edilmesini organize etmek oldu. Oysa bu adım hükümet tarafından atılmalıydı.⁵² Dahası grup, selden etkilenen bazı vatandaşlara da afet yardımında bulunabildi ve böylece halkın gözünde onları yönetmeye layık bir örgüt olduğu imajını yerleştirdi.

Daha da önemlisi grup, faaliyetleri aracılığıyla sadece yerli halk gözündeki duruşunu güçlendirmekle kalmayıp daha geniş cihatçı çevreler ile bu tarz gruplara sempati duyanlar arasında da propaganda kampanyalarıyla reklamını yaptı. Bu faaliyetlerin birçoğu Twitter ve diğer sosyal medya mecralarında paylaşıldı.⁵³ Öneriler bölümünün de gösterdiği gibi bu olguyu anlamak yaygın propaganda kullanan bu aktörlerle mücadelede hayati önem taşıyor.

Her ne kadar AYEK 2017/2018'de Mukalla'dan çıkarılmış olsa da 1) yerli halk arasında gıda ve su krizini ciddiye alan bir aktör olma konusunda (diğer alanlarda sorunlu olsa bile) güçlü bir izlenim oluşturabildi ve 2) bir daha güç elde etmesi halinde uygulaması gereken metodoloji konusunda ciddi dersler çıkardı. Dahası, su güvenliği konusunda İslami Mağrip El-Kaidesi gibi diğer El-Kaide uzantılarıyla diyalog halinde olması muhtemelen bu bilgisini Orta Doğu'nun birçok kesiminde halen oldukça aktif olan diğer El-Kaide uzantılarıyla da paylaşacağı anlamına geliyor. Bu nedenle iklim değişikliğinin terörist grupların gücü üzerinde olumlu etkisi olduğu inkâr edilemez.

Politika Önerileri

İki olgu arasındaki bağlantılar gösterildiğine göre bu tehditle mücadeleye yardımcı olacak politika önerilerinde bulunmak önem arz ediyor. İklim değişikliği devlet dışı silahlı aktörler üzerindeki etkilerinden daha geniş varoluşsal tehditler teşkil etse de bu tarz bağlantılı önerilerin Orta Doğu'daki siyaset çevrelerinde daha fazla yankı uyandırması muhtemeldir. Dahası, bu ikiz sorunları ele almanın hükümet müdahalesinden fazlasını gerektirdiği unutulmamalıdır. Bu yanıla makalenin bu bölümü, ilgili sorunu daha

hafifletmek için hükümetlerin tek başlarına ve bölgesel anlamda (komşularla iş birliği yaparak) ne yapabileceğini ve sivil toplum örgütlerinin yapabileceklerini tartışmak üzere farklı alt başlıklara ayrılmıştır.

Tek Başlarına Hükümetler

Aşağıda sunulan öneriler doğrudan ve dolaylı politika önerileri olmak üzere iki kategoriye ayrılmıştır.

Doğrudan tavsiyeler: Hükümetlerin en başta atabileceği adım iklim değişikliğiyle devlet dışı silahlı aktörler arasındaki bağlantının varlığını kabul etmektir. Bunun için de bu konuların ulusal ve uluslararası platformlarda gündeme getirilmesi gerekir. Neyse ki bu bağlantıyla ilgili 2009 tarihli bir BM raporunda gösterilen bazı emsaller bulunuyor.⁵⁴ Ayrıca birçok Güvenlik Konseyi toplantısında da bu güvenlik sorunları tartışılmaya başlandı. Azalan kaynaklarla boğuşması gibi bariz nedenlerle bu tartışmaların çoğunluğu Afrika'ya odaklanırken,⁵⁵ başta Orta Doğu olmak üzere diğer bölgelere de daha fazla ilgi gösterilmesi gerekir. Bu farkındalığın Orta Doğu genelinde iç kamuoyu ve hükümetlerin de gündemine girmesi gerekiyor.

Ancak şimdiye kadar bu hükümetlerde bir rehavet yaşanmakta. İfade özgürlüğü ve demokratik reform talepleri gibi toplumsal sorunlar ve sürüncemeli çatışmalar çoğu zaman kamuoyunda iklim değişikliğinden daha acil meseleler olarak görülüyor. Bu da konunun parlamento milletvekilleri arasında daha az tartışılmasına neden oluyor.⁵⁶

İfade özgürlüğü ve demokratik reform talepleri gibi toplumsal sorunlar ve sürüncemeli çatışmalar çoğu zaman kamuoyunda iklim değişikliğinden daha acil meseleler olarak görülüyor

Ayrıca bölgedeki birçok hükümetin otoriter olması çoğu zaman yayın yönetmenlerini iklim değişikliğiyle ilgili iç gelişmelere dair yayın yapmaktan alıkoyuyor. Bu bağlamda iklim değişikliğinin güvenlik açısından doğurduğu sonuçların hem kamuoyu hem de parlamento tartışmalarında görülmesi zorlaşıyor. Ancak hükümetler bu bağlantıya karşı önlemler almak istiyorsa, en azından başlangıçta konuyu birbirleriyle müzakere edip çözüm üretmek için iklim değişikliği ve devlet dışı aktörler konusunda uzmanların bir araya geleceği düşük bütçeli araştırma birimleri kurmaları önem taşıyor. Bu adım en azından gelecekteki hükümetlerin işini göz korkutucu veya pahalı hale getirmeden ileriki araştırmalara bir zemin hazırlayacaktır.

İkincisi, hükümetler bu bağlantı üzerine yapılan araştırmalardan ders çıkarıp altyapılarındaki ve kaynak güvenliğindeki zayıf noktaları tespit edip isyancı grupların üye sayılarını arttırmak için bu gerilimlerden faydalanmasını önleyebilir. Bu da bölgede iklim değişikliğinin etkilerinden nemalanmış çeşitli grupları incelemeyi gerektiriyor. Bu gruplardan biri yukarıda tartışıldığı üzere AYEK ama IŞİD gibi diğer grupların da faaliyetlerini ve bölgede iklim değişikliğinin doğurduğu gıda ve su güven(siz)liğinden nasıl faydalandıklarını okumak da araştırmacılar için yararlı olacaktır. Ayrıca Ortadoğu, hükümetlerin araştırmak için bakabileceği birçok başka devlet dışı silahlı aktörle boğuşuyor.

MENA bölgesindeki hükümetler yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelip petrole bağımlılığı terk etmelidir. Bu adım tek başına petrol aramak ve kullanmak için tüketilen enerji miktarını azaltırken aynı zamanda temiz enerji kaynağı sunabilir

Üçüncüsü, birçok yerde terörist grupların fayda sağlamak amacıyla hareket ettiği ve halklara yardımcı olacak şekilde adımlar attıklarında bile çevresel ve diğer zararlara neden olmasıdır. MENA bölgesindeki hükümetler, terörist/isyancı grupların kendilerini yerel halkın karşı karşıya olduğu çeşitli sorunlarla ilgili yardım ve destek verdiği yönündeki anlatıları karşısında bu grupların neden olduğu çeşitli saldırıları ve zararları vurgulayarak mücadele edebilir.

Dolaylı tavsiyeler: Elbette yukarıdaki önerilerin hiçbiri hükümetlerin iklim değişikliği ve bağlantılı etkileriyle mücadele etmemesi durumunda gerçek anlamda bir fayda sağlamayacaktır. Bu nedenle MENA bölgesi iklim değişikliğiyle bağlantılı çeşitli sorunlardan ve terörizmin etkilerinden korunmayı umuyorsa iklim değişikliğini daha ayrıntılı ele almayı öğrenmelidir. Bunu yapmak aşağıdaki adımlar dahil güçlü tedbirler gerektirecektir.

Birincisi, MENA bölgesindeki hükümetler yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelip petrole bağımlılığı terk etmelidir. Bu adım tek başına petrol aramak ve kullanmak için tüketilen enerji miktarını azaltırken aynı zamanda temiz enerji kaynağı sunabilir. Bu konuda birçok ülkenin daha çok rüzgâr ve su enerjisine yönelmeye başlamasıyla olumlu gelişmeler yaşansa da yenilenebilir enerjinin payı fosil yakıtlara kıyasla hala düşük bir orandadır.

İkincisi, hükümetler bölge genelinde su sistemlerinin arttırılmasına odaklanmalıdır. Bu da tarım ve içme suyu sağlamak için daha iyi su işleme ve toplama sistemlerini birleştirecek politikaların uygulanmasıyla yapılabilir.

Üçüncüsü, bölgedeki hükümetler gıda israfına da eğilmeli ve gıda israfını daha sıkı düzenleme ve denetim altına almalıdır. Örneğin Gıda ve Tarım Örgütü, MENA bölgesinde üretilen gıdanın üçte birinin çöpe gittiğini ve bunun 60 milyar dolara karşılık geldiğini belirtti.⁵⁷ Hükümetler yalnızca gıda güvenliğini arttırma şanslarını kaçırmıyor aynı zamanda daha sonra israf edilecek olan gıdanın üretilmesi için çok miktarda su ve enerji de harcıyor.

Gerçekte ise çıkar grupları yüzünden bu değişimlerin birçoğunun hayata geçirilebileceğini öngörmek zor. Resmi tahminlere göre fosil yakıtlar her yıl milyarlarca dolar kâr sağladığı için bölgedeki hükümet ve şirketlerin ekonomilerinin büyük kısmının dayandığı petrol üretimini düşürmesi çok zor. Bunların yanında kendileri de çevrenin bozulmasında büyük etkilere sahip olan savaş ve çatışma da başta silah satanlar olmak üzere birçok şirket için kârlı bir iş.

Bölgesel İş Birliği

Hükümetler kendi başlarına ancak bu kadar sonuç elde edebilirler. Ancak çevre sorunları “Ortak Varlıkların Trajedisi” kavramına giriyor. Temelde bu, ülkeler kendi çıkarları doğrultusunda hareket edip daha fazla kaynak tüketirken bölgedeki diğer ülkelerin de ortak kaynaklara bağımlı olmasına bağlı olarak bundan zarar gördüğü anlamına geliyor. Örneğin Nil Nehri, yatağı boyunca 11 ülkeden geçiyor ve bu durum Mısır gibi bazı ülkelerin nehrin dağılımında bozulmaya neden olunması durumunda savaşa hazır olduklarını açıklamalarına neden oldu. Bu durum, Etiyopya gibi ülkelerin Sudan ve Mısır’a su akışını azaltacak barajlar inşa etmesinde yaşanmıştı ki bu da bu kaynakların gelişigüzel kullanılmasının birçok ülkeye birden zarar verdiğini gösteriyor.

Bu anlamda devlet dışı aktörlerin gücünün artmasını engellemeye yönelik çözümler çeşitli ülkeler arasında birçok cephede güçlü iş birliği gerektiriyor. Birincisi, Körfez İşbirliği Teşkilâtı (KİK) ve Arap Ligi gibi bölgesel örgütler çevresel değişimlerle devlet dışı aktörlerin bağlantısını araştırmak üzere alt komiteler ve ortak istihbarat paylaşım merkezleri kurmalıdır. İkincisi, bu örgütler zaman içinde koydukları çeşitli çevresel hedefler konusunda kendi üyelerinden de hesap sormalıdır. Üçüncüsü, hükümetler sivil toplum aktörlerinin (aşağıda anlatıldığı üzere) kendilerinin bıraktığı boşlukları doldurmasını kolaylaştırmalıdır.

Devlet dışı aktörlerin gücünün artmasını engellemeye yönelik çözümler çeşitli ülkeler arasında birçok cephede güçlü iş birliği gerektiriyor

Dördüncüsü, ülkeler özellikle su ve tarım gibi hassas konularda devlet dışı aktörleri güçlendiren çeşitli yapısal sorunları arttırmaktan başka bir işe yaramayacak çatışmaları önlemek amacıyla daha iyi iş birliği modelleri geliştirmek üzere bir araya gelmelidir. Mesela ortak elektrik şebekeleri (ki bu konuda MENA bölgesi genelinde ilerleme sağlanmış durumda) birçok ülkeyi kapsayacak şekilde geliştirilip teşvik edilmelidir. Bunlar yalnızca yeni devasa elektrik santralleri kurmak için gereken kaynakları azaltmakla kalmayıp ulusları olası çatışmalardan caydırarak iş birliğine zorluyor ve böylece devlet dışı aktörlerin bu çatışmalardan beslenmesini de engelliyor.

Sivil toplumun rolü

Sivil toplum dünyanın farklı bölgelerinin maruz kaldığı gıda güvenliği, cinsiyet eşitliği ve diğer ilgili sorunlar gibi çeşitli konularla ilgilenen farklı sivil toplum kuruluşu ve kâr amacı gütmeyen örgütleri kapsıyor. Bu aktörlerin avantajı çoğu zaman hükümetlerin doldurmadığı ya da dolduramadığı boşlukları doldurabilmeleri. Sivil toplum kuruluşları çoğu zaman sağladıkları hayati hizmetler nedeniyle hükümetlerin sahip olmadığı itibar ve saygıyı görüyor.

Birçok açıdan sivil toplum örgütleri (bazen), hükümetlerle uyum içinde faaliyet gösteren ve büyük ölçüde varoluşları itibarıyla devlet dışı silahlı aktörlerin antitezi olan devlet dışı barışçıl aktörlerdir. Sivil toplum örgütleri birden çok bölge ve ülkede farklılık gösteriyor ki bu da birden çok hükümetle çalışma kabiliyetlerini arttırarak bölgesel anlaşmalarda çarpan kuvveti olarak hareket etmelerini sağlıyor. Bu anlamda sivil toplum örgütleri iklim değişikliğiyle ve devlet dışı silahlı aktörler üzerindeki etkileriyle mücadelede çeşitli faydalar sunabilir.

Birincisi, yerel sivil toplum örgütleri iklim değişikliğinin sonuçlarını ve devlet dışı silahlı aktörler üzerindeki dolaylı etkilerini doğrudan gözlemleyebilir. Örneğin terör örgütlerine katılımın da muhtemel bir nedeni olan halkın hükümete duyduğu hoşnutsuzluğun nedenlerini tespit edebilir ve böylece iklim değişikliğinden kaynaklanan (gıda, enerji ve su kıtlığı gibi) ile salt kötü yönetimin sonucu olanları (otoriter rejimler, yolsuzluk gibi) ayırt etmeye yardımcı olabilirler. Hiç kuşkusuz bu bilgileri edinmek hükümetler için zor olabilir çünkü dünya genelinde yaygın olduğu üzere toplumun bazı kesimleri hükümete güvenmiyor olabilir.

Terörist ve isyancı grupların sunduğu şey kimlik duygusu, amaç, değişim veya para ise sivil toplum aktörleri de bunları sunabilir; hem de üyelerine yasa dışılık/tutuklanma korkularını yaşatmadan

İkincisi, uluslararası sivil toplum örgütleri; bağımsız araştırmacı ve akademisyenlerle birlikte hareket ederek bu verilerin çoğunun iklim değişikliği ve devlet dışı silahlı aktörler/terörizm üzerindeki etkileri arasındaki somut bağlantıları tespit edebilir. Bu da bu durumun daha iyi anlaşılabilmesini sağlayacak kusursuz analiz ve müdahalelere imkân tanıyabilir.

Ayrıca, sivil toplum örgütlerinin farklı ülkelerde varlık göstermesi aynı sorunu yaşıyor olabilecek farklı ülkelerden bu bilgileri elde etmelerini sağlayabilir. Bu da bölgesel adımların koordine edilmesine yardımcı olabilir, özellikle de toplanan bilgiler doğru analiz edilebilirse.

Dördüncüsü, bu çok uluslu sivil toplum örgütleri çoğu zaman farklı kaynaklardan fon alıp hükümetlerin yükünü daha da azaltabilir. Bu öneri sivil toplum örgütlerinin hükümetlerin yedeği olarak hareket etmesi anlamına gelmiyor ama bazı hükümetlerin bu tehditler açık hale gelene kadar kaynak tahsis etmek istememesi de kuvvetle muhtemel. Bu durumda bu bağlantıların tespit edilip incelenmesi sonucunda ayak direten hükümetlerin bu soruna kaynak ayırmaya ikna edilmesinde uzun bir yol kat edilecektir.

Devlet dışı barışçıl aktörler olarak sivil toplum örgütleri devlet dışı silahlı aktörlerin nüfuzuna karşı denge görevi de görüyor. Mesela terörist ve isyancı grupların sunduğu şey kimlik duygusu, amaç, değişim veya para ise sivil toplum aktörleri de bunları sunabilir; hem de üyelerine yasa dışılık/tutuklanma korkularını yaşatmadan. Bu doğrultuda hükümetler hayati hizmetleri sunmada çoğu zaman yeterli olabilse de hükümet tarafından dışlanmışlık hissi, silahlı örgütlere katılmak yerine daha makul sorumluluklara kanalize edilebilir.

Son olarak sivil toplum aktörlerinin otoriter hükümetlerle dolu bir bölgedeki önemi tüm iktidarın hükümetin elinde toplanmamasını sağlayıp ve böylece uzun vadede sorunların kötüleşmesi ve isyanların artmasını önleme konusunda güçlü bir enerji sunuyor. Örneğin bu çerçevede sivil toplum örgütleri hükümetin gündemlerine muteber alternatifler sunup bazı durumlarda alternatif hizmet ve yardımlar sunarak hükümet gücünün kontrol altına alınmasına katkı sağlıyor.

Sonuç

Bu makale, Orta Doğu'da devlet dışı silahlı aktörler ile iklim değişikliği arasındaki bağlantıları tartıştı. Arap Yarımadası El-Kaidesi üzerine bir vaka çalışmasıyla devlet dışı silahlı aktörlerin gerçekte iklim değişikliğinin etkilerinden faydalandığını ortaya koydu. Özellikle de terörist ve isyancı grupların bölgedeki gıda/su güven(siz)liği, sosyo-ekonomik eşitsizlik ve doğal afetlerin artışı gibi konulardan nemalandığını gösterdi.

Devlet dışı silahlı aktörlerle iklim değişikliği arasındaki ilişkinin dolaylı olması nedeniyle çoğu hükümetin bununla mücadeleye başlamada yavaş hareket etmesi muhtemeldir. Bu makale, gerçekte bunun görmezden gelinemeyecek bir bağlantı olduğunu da vurguluyor. Devlet dışı silahlı aktörlerin faydalandığı tek şey bu olmasa bile iklim değişikliğinin ikincil etkilerinden nemalanma kabiliyetleri nedeniyle onlara oldukça katkı sunuyor. Bu cephedeki gedikleri kapatmak için çaba sarf etmenin bu aktörlerin çabalarını sonuçsuz bırakmada hükümetlere ciddi yardımı dokunabilir ve böylece geleneksel güvenlik ile insan güvenliğinin korunmasını, aynı zamanda da dünya üzerindeki kaynakların muhafaza edilerek daha iyi kullanılmasını sağlayabilir.

Referanslar

- 1-Yazar bu makalenin gözden geçirilmesine yardım ettikleri için Sinan Hatahet ve Parvathi Anantha'ya teşekkürü borç bilir.
- 2- Adam Tooze, "Why Central Banks need to step up on Global Warming", Foreign Policy, 20 Temmuz 2019, <https://foreignpolicy.com/2019/07/20/why-central-banks-need-to-step-up-on-global-warming/>
- 3- Robinson Meyer, "The Zombie Diseases of Climate Change", The Atlantic, , 6 Kasım 2017, <https://www.theatlantic.com/science/archive/2017/11/the-zombie-diseases-of-climate-change/544274/>
- 4- Buradan itibaren makale; devlet dışı silahlı aktör, terörist ve isyancı kavramlarını bir nevi eş anlamda kullanacaktır. Aşağıda anlatılan Arap Yarımadası El-Kaidesi (AYEK) vaka çalışmasında bu grup isyan çizgisi etrafında örgütlenme gösterdiği için isyancı bir grup olarak değerlendirilebilir.
- 5- "What Is Human Security", United Nations Trust Fund for Human Security, <https://www.un.org/humansecurity/what-is-human-security/>
- 6- "Think the heat wave in Europe and N. America is bad? Try living in the Middle East", France24, , 26 Temmuz 2019, <https://www.france24.com/en/20190726-heat-wave-europe-north-america-worse-middle-east-extreme-temperatures-climate-change>
- 7- Annie Kelli, Niamh McIntyre ve Pete Pattison, "Revealed: hundreds of migrant workers dying of heat stress in Qatar each year", The Guardian, , 2 Ekim 2019, <https://www.theguardian.com/global-development/2019/oct/02/revealed-hundreds-of-migrant-workers-dying-of-heat-stress-in-qatar-each-year>
- 8- Katy Scott, "Can the Middle East solve its water problem?", CNN, 20 Mart 2019, <https://edition.cnn.com/2018/07/11/middleeast/middle-east-water/index.html>
- 9-Ghanima al Otaibai, "By the numbers: Facts about water crisis in the Arab World", World Bank, 19 Mart 2015, <http://blogs.worldbank.org/arabvoices/numbers-facts-about-water-crisis-arab-world>
- 10- A. g. e.
- 11- Isam Basour, "Soils and Food Security in the Arab World", Sohail Murad, Elias Baydoun, Nuhad Daghir (editörler) Water, Energy & Food Sustainability in the Middle East, içinde. Springer: İsviçre. 2017. 296.
- 12- Ghanima al Otaibai, "By the numbers: Facts about water crisis in the Arab World", World Bank, 19 Mart 2015, <http://blogs.worldbank.org/arabvoices/numbers-facts-about-water-crisis-arab-world>
- 13- A. g. e.
- 14- Erica Gries, "Slaking the World's Thirst with Seawater Dumps Toxic Brine in Oceans", Scientific American, 7 Şubat 2019, <https://www.scientificamerican.com/article/slaking-the-worlds-thirst-with-seawater-dumps-toxic-brine-in-oceans/>
- 15- Douglas Broom, "How the Middle East is suffering on the front lines of climate change", World Economic Forum, 5 Nisan 2019, <https://www.weforum.org/agenda/2019/04/middle-east-front-lines-climate-change-mena/>
- 16- A. g. e.
- 17- Keiran Cooke, "Sinking cities: How climate change is ravaging the Middle East" Middle East Eye, 23 Kasım 2018, <https://www.middleeasteye.net/news/sinking-cities-how-climate-change-ravaging-middle-east>
- 18- Richard Spencer, "The World is sinking: Dubai islands 'falling into the sea'", 20 Mart 2011, Telegraph, <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/dubai/8271643/The-World-is-sinking-Dubai-islands-falling-into-the-sea.html>
- 19- "Food Security & Nutrition around the World", Food and Agricultural Organization, 2018, <http://www.fao.org/state-of-food-security-nutrition/2018/en/>
- 20- Atara Sheilds, "Tackling The Middle East's Food Waste Crisis", Medialine, 6 Aralık 2018, <https://themedia.org/student-journalists/tackling-the-middle-east-food-waste-crisis/>
- 21- Christopher Flavelle, "Climate Change Threatens the World's Food Supply, United Nations Warns", NYTimes, 18 Ağustos 2019, <https://www.nytimes.com/2019/08/08/climate/climate-change-food-supply.html>
- 22- Nadine Kathkhuda, "Food Security in the Middle East", EcoMENA, 30 Haziran 2017, <https://www.eco-mena.org/food-middle-east/>
- 23- Aisha Al-Sarahi, "Renewable Energy in the Gulf Arab States", Center for Contemporary Arab States, 18

- Kasım 2019, <https://ccas.georgetown.edu/2019/11/18/renewable-energy-in-the-gulf-arab-states/>
- 24- “More energy needed to cope with climate change”, Science Daily, 24 Haziran 2019, <https://www.sciencedaily.com/releases/2019/06/190624111437.htm>
- 25- Medyanın rolü, duygusal karmaşa, sevdiklerinin ölümü gibi kişisel olaylar gibi kolaylaştırıcı faktörlerle bazı toplulukların toplu olarak hedef alınması gibi tetikleyici faktörler de bulunuyor. Bu konuda daha fazla bilgi için bkz. Tore Bjorgo'nun kitabı.
- 26- David Kilcullen, Counterinsurgency, Oxford: Oxford University Press.
- 27- Angel Rabasa vd. “Ungoverned Territories: Understanding and Reducing Terrorism Risks”, Rand Corporation Report. 2007.
- 28- Pernilla Nordquist ve Florian Kempe, “Climate Change and Violent Conflict: Sparse Evidence from South Asia and South East Asia”, SIPRI Insights on Peace and Security, Eylül 2018.
- 29- Sudeep Chakravarthy, “The creative side of propaganda”, Livemint, 14 Mart 2016, <https://www.livemint.com/Opinion/p7gW1O6OY3Xmpn8j4YoC9J/The-creative-side-of-propaganda.html>
- 30- Jonathan Kennedy, “Gangsters or Gandhians? The Political Sociology of the Maoist Insurgency in India”, India Review, 2014, 13 (3), 212 - 234
- 31- Christopher Paul, Colin P. Clarke, Beth Grill, Molly Dunigan, “Paths to Victory: Detailed Insurgency Case Studies”, (Boston: Rand Corporation), 198 - 213.
- 32- Ron Mark, “Minister of Defence: Speech for the Shangri-La Dialogue; Singapore”, Beehive.NZ. 28 Haziran 2018, <https://www.beehive.govt.nz/speech/minister-defence-speech-shangri-la-dialogue-singapore>
- 33- Lolita C. Baldor, Flooding Hurts Pakistan Terror Fight. Associated Press. 18 Eylül 2010, <http://www.utsandiego.com/news/2010/sep/08/pakistan-official-flooding-willhurt-terror-fight>
- 34- Joshua Estin. (2015). Fuel to the Fire: Natural Disasters and the Duration of Civil Conflict. International Interactions, 42 (2), 322 - 349.
- 35- Saeed Chadda, “Pakistan floods: Islamic fundamentalists fill state aid void”, The Guardian, 3 Ağustos 2010, <https://www.theguardian.com/world/2010/aug/03/islamist-groups-pakistan-aid-void>
- 36- Damian Carrington, “Climate apartheid’: UN expert says human rights may not survive”, The Guardian, 25 Haziran 2019, <https://www.theguardian.com/environment/2019/jun/25/climate-apartheid-united-nations-expert-says-human-rights-may-not-survive-crisis>
- 37- Richard Hall, “In the future, only the rich will be able to escape the unbearable heat from climate change. In Iraq, it’s already happening” The Independent, 10 Ağustos 2019, <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/climate-change-apartheid-poor-iraq-effects-heatwave-a9049206.html>
- 38- Tim Krieger ve Daniel Meirreiks, “Does income inequality lead to terrorism? Evidence from the post-9/11 era”, Diskussionsbeiträge Working Paper, No. 2015-04, <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/111351/1/827719736.pdf> Ayrıca bkz. Sholomo O. Goldman ve Nadar Roy, “The Size of Terror Organizations: Poverty and Economic Inequality as Mobilizing Forces”, Studies in Conflict and Terrorism. 2020.
- 39- Krieger, T.; Meierreiks, D. (2019): “Income Inequality, Redistribution and Domestic Terrorism”, World Development 116, 125 - 136,
- 40- Jose Pagliery, “ISIS cuts its fighters’ salaries by 50%”, CNN, 19 Ocak 2016, <https://money.cnn.com/2016/01/19/news/world/isis-salary-cuts/index.html>
- 41- Katherine Zimmerman, “AQAP: A Resurgent Threat”, CTC Sentinel, Eylül 2015, <https://ctc.usma.edu/aqap-a-resurgent-threat/>
- 42- Adam Barron, “The Gulf Country That Will Shape the Future of Yemen”, The Atlantic, 22 Eylül 2018, <https://www.theatlantic.com/international/archive/2018/09/yemen-mukalla-uae-al-qaeda/570943/>
- 43- “Future Impact of Climate Change Visible Now in Yemen”, World Bank, 24 Kasım 2014 <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2014/11/24/future-impact-of-climate-change-visible-now-in-yemen>
- 44- Adam Hefez, “How Yemen Chewed Itself Dry” Foreign Affairs, 23 Temmuz 2013, <https://www.foreignaffairs.com/articles/yemen/2013-07-23/how-yemen-chewed-itself-dry>
- 45- “Yemen: This is the world’s largest food crisis”, World Food Programme, 29 Mart 2019, <https://>

unwfp.maps.arcgis.com/apps/Cascade/index.html?appid=a8e9e0ef4b854f3f921bo8d296830e28

46- Michael Horton, "Fighting the Long War: The Evolution of al-Qa`ida in the Arabian Peninsula", CTC Sentinel, Ocak 2017, Cilt: 10 (1), 17 – 23, https://ctc.usma.edu/app/uploads/2017/01/CTC-Sentinel_Vol9Iss1120.pdf

47- Michael Horton, "Fighting the Long War: The Evolution of al-Qa`ida in the Arabian Peninsula" CTC Sentinel, Ocak 2017, <https://ctc.usma.edu/fighting-the-long-war-the-evolution-of-al-qaida-in-the-arabian-peninsula/>

48- Thomas Jocelyn, "AQAP provides social services, implements sharia while advancing in southern Yemen", Long War Journal, 3 Şubat 2016, <https://www.longwarjournal.org/archives/2016/02/aqap-provides-social-services-implements-sharia-while-advancing-in-southern-yemen.php>

49- Yara Bayoumy, Noah Browning ve Mohammed Ghobari, "How Saudi Arabia's war in Yemen has made al Qaeda stronger – and richer", Reuters, 8 Nisan 2016, <https://www.reuters.com/investigates/special-report/yemen-aqap/>

50-"Global Catastrophe Recap" AON Benfield report, 2015, <http://thoughtleadership.aonbenfield.com/Documents/20160106-if-december-global-recap.pdf>

51- Kieran T. Bhatia, Gabriel A. Vecchi, [...], ve Carolyn E. Whitlock, "Recent increases in tropical cyclone intensification rates", Nature Communication, Ağustos 2019, 28:10.

52- Almigdad Mojalli, "Yemen's curse: civil war, bombs, and now floods", New Humanitarian, 28 Kasım 2015, <https://www.thenewhumanitarian.org/fr/node/255718>

53- Thomas Jocelyn, "AQAP provides social services, implements sharia while advancing in southern Yemen", Long War Journal, 3 Şubat 2016, <https://www.longwarjournal.org/archives/2016/02/aqap-provides-social-services-implements-sharia-while-advancing-in-southern-yemen.php>

54-"Climate change and its possible security implications", Security Council, Eylül 2009, <https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/sg%20report%202009.pdf>

55-"Climate Change Could Mean More Terrorism in the Future", UNODC, <https://www.unodc.org/nigeria/en/climate-change-could-mean-more-terrorism-in-the-future.html>

56- "Climate change is making the Arab world more miserable", The Economist, 31 Mayıs 2018, <https://www.economist.com/middle-east-and-africa/2018/05/31/climate-change-is-making-the-arab-world-more-miserable>

57- Athara Sheilds, "Tackling The Middle East's Food Waste Crisis", The Medialine, 6 Aralık 2018, <https://themedialine.org/student-journalists/tackling-the-middle-east-s-food-waste-crisis/>

AL SHARQ FORUM HAKKINDA

Al Sharq Forum, amacı; Şark bölgesi halklarının siyasal gelişimi, sosyal adalete kavuşması ve ekonomik refaha erişmesi için uzun vadeli stratejiler geliştirmek olan, bağımsız ve uluslararası bir kuruluştur. Al Sharq Forum, bu hedefini; demokratik katılım ideali, bilinçli vatandaşlık, çok taraflı diyalog, sosyal adalet ve kamu yararını gözeterek araştırmaları teşvik ederek gerçekleştirmektedir.

Adres: İstanbul Vizyon Park A1 Plaza Kat:6
No.:68 34197 Bahçelievler / İstanbul / Türkiye
Telefon: +902126031815
Faks: +902126031665
E-posta: info@sharqforum.org

الشرق
AL SHARQ
STRATEGIC
RESEARCH
تألیحات الاستراتیجیة

research.sharqforum.org

[f](#) [t](#) [v](#) SharqStrategic

